



ACADEMIA ROMÂNĂ COMITETUL ROMÂN DE ISTORIA ȘI FILOSOFIA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII FILIALA CRAIOVA

MANIFESTARE OMAGIALĂ

1825 – 2025

200 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT LA RUSCA MONTANĂ

4 octombrie 2025, Rusca Montană



Evenimentul a avut loc la 4 octombrie 2025, la Rusca Montană, cu prilejul împlinirii a 200 de ani de învățământ în limba română în vatra natală a ilustrului profesor, pedagog și filosof Ștefan Velovan. La manifestarea omagială au participat și membri ai CRIFST, filiala Craiova. În cele ce urmează sunt prezentate activitățile desfășurate, în succesiunea lor.

PROGRAMUL MANIFESTĂRII OMAGIALE

8:30-9:00	Primirea oficialităților și invitaților la Școala Gimnazială „Ștefan Velovan” din Rusca Montană	
9:00-10:00	Dezvelirea și sfințirea bustului profesorului, pedagogului și filosofului Ștefan Velovan Parastas în memoria membrilor familiei Velovan	
10:00-11:00	Program artistic și vizitarea școlii	
11:00-13:00	Discursuri ale oficialităților și comunicări științifice ale invitaților	
13:00-14:00	Înmânarea plachetelor și diplomelor omagiale	
14:00-15:30	Pauză de cafea și socializare	



La ora 8:30, la **Școala Gimnazială „Ștefan Velovan” din Rusca Montană**, au fost primite oficialitățile și invitații. La eveniment au fost prezenți, alături de cadrele didactice, elevii școlii și de locuitori ai comunei, următorii participanți: Sergiu-Adrian TOMA – Primarul comunei Rusca Montană, Pr. Sorin-Adrian TOMA – Preot paroh Rusca Montană, Prof. Constantin NICOLICEA – Inspector Școlar, ISJ Caraș-Severin, Prof. Marinela-Daniela RĂDUȚĂ – Inspector Școlar, ISJ Caraș-Severin, Prof. Viorica GÂRTOI – Director al Casei Corpului Didactic Caraș-Severin, Prof. Ionuț GÂRTOI, Arhim. Dr. Casian RUȘETȚ – Consilier Cultural al Episcopiei Caransebeșului, Pr. Virgil VOINEA – Protopopul Caransebeșului, Prof.univ.dr.ing. Simona-Mariana CREȚU – Secretar științific al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii, Filiala Craiova, Prof.univ.dr.ing. Alina DUȚĂ – Membru al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii, Filiala Craiova, Prof.univ.dr.ing. Ionuț-Daniel GEONEA – Director al Departamentului de Mecanică Aplicată și Construcții Civile, Universitatea din Craiova, Medic primar epidemiolog Adina-Elena Ciobanu – Spitalul Costești, Argeș, Prof.univ.dr. Gheorghe POPOVICI – Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Centrul Universitar Reșița, Prof. Ion ARDELEAN – Director al Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan” Rusca Montană (1977-2013), Prof. Daniela-Georgiana CHELBEA – Director al Liceului Bănățean Oțelu Roșu, Prof. Simona-Gabriela ȚÎRU – Director al Școlii Gimnaziale Nr. 3 Oțelu Roșu, Prof. Nicoleta TOADER – Director adjunct al Școlii Gimnaziale Nr. 3 Oțelu Roșu, Prof. Florica TOADER – Director al Școlii Gimnaziale „Trandafir Tămaș” Marga, Prof. Adrian-Petru CODILĂ – Director al Școlii Gimnaziale Băuțar, Prof. Martin-Metode NOVAC – Director al Școlii Gimnaziale Obreja, Prof. Avram BOȚA – istoric, Pr. Romulus FRÂNCU, Ing. Petru OPRUȚ, Ionuț PREDA – S.C. Marmosim S.A.



La ora 9:00 a avut loc dezvelirea și sfințirea unui bust, „ridicat întru pomenirea marelui om și pedagog, vrednic om de cultură și fiu al neamului nostru, Ștefan Velovan, luminător în zile bune și povătuitor în zile grele”. Prin acest act simbolic s-a împlinit și dorința statornică a atâtor înaintași de a-i cinsti memoria prin amplasarea unui bust în satul copilăriei – iubita sa Rusca Montană.



A urmat un parastas pentru membrii familiei Velovan: preotul Nicolae, preotul Ioan, pedagogul Ștefan, precum și pentru ceilalți membri ai familiei, adormiți în Domnul.



În dimineața rece de toamnă, în fața școlii, lângă statuia maestrului Velovan, s-a desfășurat un frumos program artistic, realizat de elevii Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan” din Rusca Montană. Corul de copii și formația de dansuri au încântat publicul prin interpretarea unor cântece populare și prin dansuri tradiționale specifice zonei.



Elevii și elevele purtau costume populare tradiționale, lucrate cu mare măiestrie. Bucuria și mândria copiilor de a fi părtași la un eveniment atât de important pentru comuna lor, dar și pentru întreaga țară, au fost transmise tuturor participanților.



În intervalul orar 11:00–14:00, în sala Căminului Cultural din Rusca Montană, după intonarea Imnului Național al României, s-au desfășurat comunicările științifice și discursurile oficialităților și invitaților.





Prezentările au evidențiat istoria învățământului cu predare în limba română din Rusca Montană, reconstituită pe baza documentelor și a mărturiilor participanților la manifestare, precum și personalități marcante ale locului, între care Ștefan Velovan, numit pe drept cuvânt „dascălul dascălilor”, și prof. Viorel Florea, autorul monografiei Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan” din Rusca Montană.

Tema „1825-2025 – 200 de ani de învățământ la Rusca Montană” a fost prezentată de prof. Dan Ovidiu Bobîrsc, directorul Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan” din Rusca Montană.

Domnul prof. Dan Ovidiu Bobîrsc a evocat o istorie educațională bogată, construită prin efortul și dăruirea generațiilor de învățători, profesori, elevi și părinți. De-a lungul celor două secole, școala a fost un reper de cultură și educație, contribuind constant la formarea tinerilor și consolidarea valorilor morale și intelectuale.



Înființată în anul 1825, școala din Rusca Montană a traversat numeroase etape și transformări ale sistemului educațional, de la restricțiile impuse în perioada austro-ungară, la reorganizările din secolul XX și adaptările din perioada postdecembristă. În ciuda dificultăților, predarea în limba română și spiritul național au fost păstrate prin eforturile comunității locale. Instituția a cunoscut perioade de dezvoltare, cu un număr crescut de elevi și extinderea ciclurilor de învățământ, devenind un important centru educațional al zonei.

Un loc aparte în istoria școlii îl ocupă marele pedagog și filozof Ștefan Velovan, fiu al satului și elev al acestei instituții, a cărui activitate didactică și științifică a conferit prestigiu învățământului românesc. În semn de recunoștință, școala îi poartă astăzi numele, iar la ceas aniversar este omagiată contribuția sa, alături de cea a tuturor dascălilor care au condus și slujit această instituție de-a lungul timpului.

Evenimentul aniversar a reprezentat, totodată, un moment de mulțumire adresat autorităților locale, cadrelor didactice, părinților și tuturor celor implicați în susținerea misiunii educaționale a școlii. Cu respect față de trecut și încredere în viitor, comunitatea educațională afirmă că, prin cultivarea valorilor precum profesionalismul, respectul, solidaritatea și umanismul, Școala Gimnazială „Ștefan Velovan” Rusca Montană va continua să formeze personalități umane de valoare și să rămână un pilon al culturii și educației locale.

Comunicarea „1825-2025 – 200 de ani de învățământ la Rusca Montană” poate fi consultată integral în secțiunea *Prezentări*, a paginii CRIFST – filiala Craiova.

Domnul primar al comunei Rusca Montană, Sergiu-Adrian Toma, a subliniat importanța celebrării a 200 de ani de învățământ în limba română la Rusca Montană, moment deosebit de important din istoria școlii.



„Acest eveniment marchează o tradiție valoroasă, care a contribuit la dezvoltarea noastră culturală și națională. Ca absolvent al acestei școli, pot spune că experiența mea aici a fost una dintre cele mai importante din viața mea. Aici am învățat nu numai cunoștințe, dar și valori și principii care m-au ajutat să devin persoana care sunt azi. Școala noastră poartă numele unui om deosebit – Ștefan Velovan, un profesor, pedagog, filosof român și promotor al educației și culturii române. Prin activitatea sa, el a demonstrat importanța educației în dezvoltarea noastră ca națiune și a lăsat o amprentă durabilă asupra generațiilor viitoare. De-a lungul anilor, școala noastră a fost un loc unde generații de elevi au învățat și s-au dezvoltat, unde profesorii au transmis cunoștințe și valori importante. Astăzi putem fi mândri de realizările și contribuția noastră în comunitate. Prin amplasarea bustului lui Ștefan Velovan în curtea școlii, dorim să-i omagiem memoria și să-i mulțumim pentru contribuția sa la educația și cultura noastră. Sper că acest eveniment va rămâne în memoria noastră ca un moment special și va marca începutul unei noi etape de colaborare și de dezvoltare pentru comunitatea noastră.”

Discursul părintelui arhim. Casian Rușeț, consilier cultural al Episcopiei Caransebeșului, rostit cu prilejul acestui „eveniment important pentru învățământul de pe Valea Bistrei, dar și din Episcopia Caransebeșului”, a transmis în sufletele participanților pace, reflecție și responsabilizare.



„M-am gândit ca să ilustrez, în câteva cuvinte, o scurtă reflecție asupra momentului de astăzi, o scurtă perspectivă istorică, dar aș îndrăzni și o actualizare a paradigmei sociale și educaționale de astăzi. De ce e bine să vorbim despre parcursul învățământului dintr-o comunitate – este una dintre întrebări. Și care este implicarea sau relevanța Bisericii ori a spiritualității în acest parcurs.

S-a vorbit aici despre învățământul în limba română și despre eforturile pentru susținerea învățământului în limba română. Cu adevărat, școlile profesionale din Banat și-au desfășurat activitatea în limba română prin efortul nemijlocit al Bisericii. Ștefan Velovan însuși este, dacă îmi permiteți termenul, un produs de investiție al episcopului Ioan Popasu – primul episcop al Caransebeșului, care a investit în oameni precum Ștefan Velovan și-i trimite la studii în străinătate, după care le oferă perspective educaționale, de cercetare și chiar de responsabilitate în societate. Ștefan Velovan, chiar dacă pentru puțin timp, și-a desfășurat activitatea în Institutul Pedagogic Diecezan din Caransebeș, prin nemijlocita osteneală a episcopului Ioan Popasu, ctitorul acestei instituții de învățământ și al instituțiilor de învățământ confesional în limba română din Episcopia Caransebeșului. E adevărat, Ștefan Velovan și-a petrecut cea mai mare parte a activității sale la Craiova, ducând mai departe ceea ce a deprins aici și în școlile din străinătate.

Pe de altă parte, legat de limba română, e bine să amintim astăzi, așa cum de altfel s-a punctat de domnul profesor, că la sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, învățământul în limba română a fost pus sub semnul întrebării și sub semnul incertitudinii prin apariția unor legi, precum legile Apponyi, care duceau spre desființarea învățământului confesional și învățământului în limba română. Atunci putem vorbi despre memorandumul pe care episcopul Nicolae Popea l-a introdus în parlamentul maghiar, memorandum care a fost foarte puternic receptat, dar care a costat aproape desființarea Episcopiei Caransebeșului. Și în urma acestui memorandum, prin insistența și valoarea unor persoane precum Ștefan Velovan, învățământul în limba română a făcut acest pas greu în istoria lui, mă refer la învățământul în limba română din Banat. E adevărat că după anul 1920, când se finalizează procesul de unificare administrativă și după ce se încheie tratatele de pace, învățământul este trecut în responsabilitatea statului, așa-zisa etatizare a învățământului din Banat. Aceasta este perspectiva istorică.

Așa cum s-a spus deja, Ștefan Velovan merită mai multă atenție din partea noastră. De ce? Pentru că este o paradigmă pedagogică pe care noi trebuie să o reactualizăm. Succesul pedagogic al unor astfel de persoane

trebuie să fie în atenția noastră, pentru că noi, ca dascăli, ca oameni de societate, nu îi învățăm pe cei din fața noastră doar ceea ce știm, ci îi învățăm din ceea ce suntem. Și acesta a fost etosul pedagogic al acelor vremuri.

Iar într-o altă cheie de reflecție, ne putem pune întrebarea: dacă astăzi trăim doar clipa prezentului, într-o filosofie postmodernă, care ne spune asta – sub motto-ul „Live the moment” –, de ce mai facem referire la trecut? Să știți că pentru societatea postmodernă și pentru tinerii acestei societăți, dar și pentru noi, este aproape desuet să privim spre trecut. Pentru că o epocă informațională ne proiectează doar în prezent, spunându-ne mereu despre incertitudinea viitorului. Și noi trebuie să luptăm cu această mentalitate, în sensul de a aduce argumente pedagogice prin școală și prin biserică, cu referire la valoarea memoriei. Dansăm pe un fir subțire cultural. Și dacă nu vom echilibra acest suport, ne va fi foarte greu să ne uităm la generațiile viitoare.

Și, cu aceste gânduri, aș vrea să punctez câteva elemente pe care nu le spun numai dumneavoastră, ci mi le spun mie, ca dascăl, ca părinte și ca reprezentant al unei instituții cu responsabilități culturale. Timpul, pentru noi, cei care trăim astăzi, este aproape de nedefinit. În limba română, scurgerea aceasta a materiei este definită prin doi termeni, prin timp și prin vreme. Foarte greu le-a fost oamenilor, în tot acest interval, să poată să definească timpul sau vremea. Fericitul Augustin, un autor creștin de mare valoare, are o lucrare care se numește *Confesiuni* și în capitolul 11 vorbește despre timp. Și enunță cele trei elemente ale timpului: trecutul, pe care nu îl mai putem recupera, pentru că el poate fi definit ca fiind mort, prezentul, sau momentele pe care le trăim, care sunt foarte scurte și care sunt perisabile și viitorul, care este incert. Și Fericitul Augustin spune că omul poate stăpâni timpul, ceea ce a scandalizat atunci pe oamenii epocii, și ceea ce ne scandalizează și pe noi. Și stăpânirea timpului, să știți, este la îndemâna noastră.

Tot Fericitul Augustin merge mai departe și spune că prezentul nu este altceva decât o sumă a clipelor care au trecut. Și prezentul poate fi stăpânit de noi, printr-un element care se numește memorie, care este o curea de distribuție a conștiinței noastre. Și memoria are două elemente care valorifică timpul trecut și care ne ajută să-l înțelegem și să îl stăpânim. Primul este pomenirea, adică aducerea aminte, ceea ce am făcut noi înainte în curtea școlii din Rusca Montană. Iar al doilea este iertarea. Pomenirea, pentru că actualizează memoria, adică istoria și iertarea, pentru că ea curăță timpul. În felul acesta noi putem face ca tot ceea ce a fost trecut în viața noastră să devină o amintire frumoasă, prin iertare, curățind tot ceea ce a fost rău. Iar memoria să ne confere aceeași mărime identitară.

Un mare filosof german contemporan confirmă acestea prin faptul că timpul prezent este o sumă a timpului trecut – se referă la muzică. Noi nu ascultăm doar nota pe care o auzim la timpul prezent al unei opere muzicale, ci întotdeauna o legăm de nota anterioară, care legată de cea prezentă dă tonul unei note viitoare care se va așeza pe partitură, și implicit în memoria noastră.

Și în fine, un aspect provocator este viitorul. Pentru că noi astăzi, aici, într-adevăr, am venit pentru aniversarea a 200 de ani de școală, de învățământ la Rusca, pentru comemorarea pedagogului Ștefan Velovan, dar în același timp și pentru a ne pune această întrebare: Cum facem noi ca viitorul acestui învățământ, învățământul în general, și cel din Rusca, și de ce nu și cel din Banat, să fie unul relevant? Și viitorul are două componente importante care ne arată că tot noi suntem și stăpânii viitorului, sau putem stăpâni viitorul. În primul rând prin intuiție și în al doilea rând prin năzuință. Năzuințele rămân obiectivele noastre de viitor care ne obligă să facem un efort, cât se poate de mare, pentru ca acest viitor să fie unul relevant pentru societate. Și năzuința și intenția presupun expunerea noastră, a oamenilor cu responsabilități în societate, expunerea noastră la acest efort. Să știți că noi trebuie să facem cel dintâi efort pentru a da o notă de speranță copiilor care sunt în fața noastră. Și în felul acesta, prin cele trei elemente, cred că putem să ne gândim la școală în istoria ei, să pomenim ceea ce s-a întâmplat prin scoaterea în evidență a persoanelor remarcabile din trecutul ei, să curățăm trecutul prin iertare și să ne proiectăm viitorul având în vedere aceste două componente, năzuințele și intențiile noastre bune.

Noi vă felicităm pentru această frumoasă manifestare culturală, vă mulțumim tuturor celor care într-o zi de sâmbătă, iată, v-ați făcut timp să fim aici împreună și vă mulțumim că ați făcut efortul de a inaugura bustul lui Ștefan Velovan, ca o amprentă foarte definită a istoriei învățământului din Rusca Montană, dar și ca o emblemă, dacă vreți, a comunității de aici, din Rusca Montană. Și vă mulțumim pentru că, iată, reușim împreună, oameni din diferite spectre profesionale – au venit aici întreprinzători, dascăli, autorități locale, reprezentanți ai instituțiilor –, reușim să fim împreună, repet, nu doar pentru a ne aduce aminte și a reflecta – important e să facem lucrul acesta –, dar și pentru a ne responsabiliza, pentru prezent și pentru viitorul pe care cred că merită să-l punem și la îndemâna lui Dumnezeu, dar să responsabilizăm acest viitor prin efortul pe care îl putem face fiecare.

La mulți ani învățământului din Rusca Montană, veșnica pomenire profesorului și pedagogului Ștefan Velovan, familiei sale de preoți care au fost și dascăli aici, recunoștință tuturor celor care s-au implicat în acest demers. Vă mulțumim!”

Prof. Constantin Nicolicea, inspector școlar al ISJ Caraș-Severin, a apreciat spectacolul artistic de cântece și dansuri tradiționale susținut de elevi, felicitând atât copiii, cât și profesorii care le insuflă dragostea pentru spiritul locului. În discursul său, domnia sa a subliniat importanța păstrării tradițiilor locale, apreciind frumusețea localității Rusca Montană, „un loc în care, cu siguranță, copiii se vor întoarce cu drag de fiecare dată”.



De asemenea, a transmis un mesaj părinților, încurajându-i să aibă încredere în școala din Rusca Montană, evidențiind condițiile bune de studiu, dotările moderne și profesionalismul cadrelor didactice. Domnul inspector a felicitat administrația locală pentru investițiile realizate în unitatea de învățământ, menționând că școala din Rusca se ridică la standarde europene. Totodată, Prof. Constantin Nicolicea a subliniat atașamentul său față de zona Oțelu Roșu, arătând că revine cu drag în școlile din această regiune ori de câte ori activitatea îi permite. Acesta a apreciat munca depusă de cadrele didactice, subliniind că fiecare vizită îi consolidează încrederea în actul educațional. Le-a adresat, de asemenea, rugămintea de a forma, în continuare, nu doar elevi bine instruiți, ci și oameni responsabili, pregătiți pentru provocările prezentului și ale viitorului.

În contextul apropierii Zilei Educației, sărbătorită pe 5 octombrie, Prof. Constantin Nicolicea a transmis felicitări tuturor celor implicați în educație, mulțumind pentru contribuția adusă la dezvoltarea învățământului din Caraș-Severin și urând „La mulți ani de Ziua Educației!”

Ștefan Velovan a fost omagiat în trecut de craioveni și este omagiat și astăzi, așa cum reiese din comunicarea „Ștefan Velovan în Craiova de azi”, elaborată de prof. Simona-Mariana Crețu și prof. Gheorghe Manolea, președintele filialei CRIFST Craiova.



A fost readusă în prim-plan personalitatea pedagogului și filozofului Ștefan Velovan, figură emblematică a școlii românești, evidențiind contribuția sa fundamentală la formarea generațiilor de învățători și la consolidarea identității educaționale naționale. Prin cultura sa filosofică și pedagogică, prin rigoarea profesională și prin profunda umanitate, Ștefan Velovan a fost considerat de contemporani „dascălul dascălilor”, și un adevărat apostol al românismului.

Activitatea sa didactică este strâns legată de Craiova, spațiu al afirmării și recunoașterii sale academice, unde comunitatea educațională i-a adus omagii încă din timpul vieții. Pensionarea sa din 1926 a constituit un moment de referință pentru învățământul românesc, iar respectul față de personalitatea sa s-a materializat prin atribuirea numelui său Școlii Normale din Craiova, instituirea bursei „Ștefan Velovan”, ridicarea a două busturi, atribuirea numelui său unei străzi și organizarea unor ceremonii solemne, la care au participat discipoli din întreaga țară.

Un rol esențial în recuperarea, valorificarea și promovarea moștenirii pedagogice și științifice a lui Ștefan Velovan îl are Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) – Filiala Craiova, care, în parteneriat cu instituții academice și culturale, a organizat conferințe, colocvii, expoziții de carte și lansări de volume dedicate istoriei școlilor normale și operei lui Velovan. Conferința din 22 septembrie 2023 și manifestările editoriale din 8 mai 2024 au contribuit semnificativ la readucerea în actualitate a gândirii sale pedagogice și psihologice.

S-a evidențiat, de asemenea, legătura profundă dintre Craiova și Rusca Montană, satul natal al pedagogului, unde comunitatea locală împlinește aspirația înaintașilor de a-i cinsti memoria. Evenimentul din 4 octombrie 2025, organizat cu prilejul aniversării a 200 de ani de învățământ în limba română la Rusca Montană, devine un moment simbolic de continuitate între trecut și prezent, de recunoștință față de dascălii înaintași și de reafirmare a angajamentului pentru păstrarea tradiției academice și a valorilor fundamentale ale educației românești.

Lucrarea „Ștefan Velovan în Craiova de azi” poate fi consultată integral în secțiunea *Prezentări*, a paginii CRIFST – filiala Craiova.

Mesajul transmis din partea conducerii Facultății de Mecanică din Craiova de către prof. Ionuț-Daniel Geonea a evidențiat tradiția academică de peste un secol a învățământului din Craiova, de la Școala Normală până la actuala Facultate de Mecanică a Universității din Craiova, subliniind continuitatea identității academice și importanța moștenirii educaționale și culturale.



Spiritul instituțional a fost păstrat indiferent de forma organizatorică, având ca reper personalitatea marcantă a pedagogului Ștefan Velovan, profesor dedicat Școlii Normale din Craiova.

În contextul transformărilor actuale ale educației, se accentuează nevoia adaptării actului didactic la noile tehnologii și paradigme, fără a pierde legătura cu valorile fundamentale ale trecutului. Sunt prezentate inițiativele recente de valorizare a patrimoniului academic: conferințe, colocvii, deschiderea unei secții muzeale dedicate lui Ștefan Velovan, achiziția de documente, reeditarea operelor sale și implicarea studenților în proiecte de reconstituire istorică prin modelare 3D.

Colocviul „Alumni – Tradiție academică la Craiova, de la Școala Normală la Facultatea de Mecanică”, organizat în mai 2024, a reunit cadre didactice, studenți, elevi și iubitori de cultură, constituind un prilej de omagiere a dascălilor și generațiilor care au contribuit la dezvoltarea învățământului. În final s-a reafirmat angajamentul de a păstra vie memoria înaintașilor și de a construi punți durabile între trecutul, prezentul și viitorul educației.

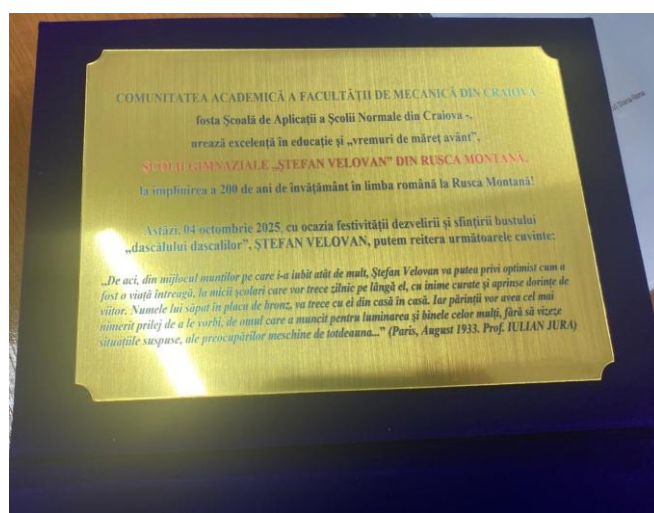
Lucrarea „Alumni-tradiție academică la Craiova, de la Școala Normală la Facultatea de Mecanică”, autori Prof. Ilie Dumitru, Prof. Alina Duță și Prof. Ionuț-Daniel Geonea, este expusă integral la rubrica *Prezentări*, pe pagina CRIFST – filiala Craiova.

Din partea Colegiului Național Pedagogic „Ștefan Velovan” din Craiova, domnul director prof. Adrian-Ion Stroe, și prof. Tania-Ștefania Țândăreanu, prin lucrarea „Ștefan Velovan (1852–1932) – mentorul învățământului normalist”, prezintă realizările și personalitatea marcantă a lui Ștefan Velovan, important pedagog și filozof român, considerat mentor al învățământului normalist și unul dintre cei care au pus bazele studiului pedagogiei în școlile românești. Profesor erudit și apreciat, Velovan a organizat primul curs de pedagogie la Institutul pedagogic din Caransebeș, punând bazele formării științifice a viitorilor învățători. Contribuția sa la elaborarea primelor lucrări metodice în limba română și la consolidarea pedagogiei ca disciplină fundamentală în școlile normale este de asemenea evidențiată. Sunt analizate etapele activității sale didactice la București, Câmpulung și mai ales la Craiova, unde timp de trei decenii a condus Școala Normală și a transformat-o într-un reper al formării pedagogice. În 1897, Ștefan Velovan a înființat „Școala de aplicație”, considerată un laborator pedagogic, unde s-a perfecționat și renumitul plan de lecție velovanist.

Influența pedagogică a lui Ștefan Velovan se resimte puternic la Colegiul Național Pedagogic „Ștefan Velovan” din Craiova. „În fiecare promoție de tineri educatori, se regăsesc urmașii spirituali ai marelui pedagog. Acești urmași nu poartă același nume, dar îi poartă gândul și misiunea: să formeze oameni buni, conștienți de rolul educației în viața societății. Profesorii liceului le vorbesc elevilor despre principiile lui Velovan – educația morală, munca, iubirea de patrie, respectul pentru elev – iar tinerii învățători le duc mai departe în școlile din toată țara. Astfel, fiecare dascăl format la Craiova devine o parte din lanțul neîntrerupt al școlii lui Velovan. În sufletele lor, spiritul marelui pedagog continuă să trăiască, inspirând noi generații să creadă în puterea educației și în noblețea profesiei de învățător.”

Lucrarea este disponibilă integral la rubrica *Prezentări*, pe pagina CRIFST – filiala Craiova.

S-au oferit plachete conducerii Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan”, din partea Filialei CRIFST Craiova și a Facultății de Mecanică din Craiova – fosta Școală de Aplicații înființată de Ștefan Velovan –, ca semn de recunoștință pentru cei care au slujit cu dăruire ca dascăli, din 1825 și până în prezent.



Doamna prof. Alina Duță, membru al CRIFST, filiala Craiova, a felicitat organizatorii pentru modul impecabil în care s-a desfășurat această manifestare dedicată celebrării a 200 de ani de învățământ românesc. Evenimentul a reamintit că școala nu se rezumă doar la ziduri și cărți, ci constituie temelia identității culturale, și un reper al recunoașterii și afirmării valorilor națiunii române.



Dl prof Boța a subliniat că Rusca Montană se remarcă atât prin vechimea școlii sale, cât și prin personalitățile care au marcat-o. A început cu frații Maderspach, care au pus bazele acestei instituții, și a încheiat cu cel mai recent profesor care nu mai este printre noi, prof. Viorel Florea, autorul monografia școlii gimnaziale „Ștefan Velovan”.



Vorbind despre personalitatea lui Ștefan Velovan, a subliniat că în afară de faptul că a fost pedagog și filosof, a fost și un om de cultură. „De fapt, Căminul Cultural din Rusca Montană i-a purtat numele. Totuși, termenul de Cămin Cultural este impropriu aici. Pe Valea Bistrei, astfel de așezăminte culturale se numeau, în mod tradițional, Case Naționale, cum sunt Casa Națională din Rusca Montană și cea din Cireșa. Casele naționale erau patronate de Centrala Caselor naționale, condusă de generalul Manolescu. Nu ar fi lipsit de interes ca și acest așezământ cultural, în care noi ne desfășurăm activitatea, să poarte numele unei personalități din Rusca Montană.”

Se amintesc câteva din lucrările lui Ștefan Velovan: *Istoria naturală în școala populară, Metodica specială a Geometriei, a Științelor Fizico-Chimice, a Istoriei, a Religiei și a Moralei, Metodica proiectării faptelor și cunoștințelor pregătitoare, Metodica psihologiei.*

S-a apreciat implicarea directorilor școlilor din Rusca Montană și din Măru în sprijinirea activităților cultural-artistice ale elevilor. Se face propunerea ca directorii să fie sensibilizați pentru a pune accent pe latura culturală.

Prof. Viorica Gârtoai, directorul Casei Corpului Didactic din Caraș-Severin, a felicitat pe toți cei implicați în organizarea evenimentului și a subliniat că istoria unei instituții școlare se scrie în fiecare zi, prin fiecare generație, fiecare profesor și fiecare elev care trece pragul școlii.



„Cei care slujesc o instituție de învățământ au datoria să scrie această istorie – de la simplul fapt de a lua catalogul și a merge în clase, unde se întâmplă magia cunoașterii, a dezvoltării, până la lucrurile care se întâmplă în curtea școlii, unde se leagă prietenii și se formează personalități. Aniversarea unei școli este o sărbătoare plină de emoții, în care trecutul este adus în prezent, iar prezentul este mai aproape de viitor.”

Domnul profesor Gheorghe Popovici și-a început pledoaria prezentând o întâmplare petrecută în anii '90, atunci când s-a înființat Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița.

„Atunci, cu un grup de colegi, am mers la Minister pentru aprobări, cu teamă și îndoială. Ne-a primit un ministru care știa de Ștefan Velovan, știa de Caraș-Severin și de Rusca Montană. «Haideți, aveți curaj! Știți că acolo, în Rusca Montană, s-a născut tizul meu, Ștefan Velovan? Ce spunea el mereu? *Unde se deschide o școală, se închide o închisoare; unde se închide o școală, se deschid mai multe închisori*». De aceea, acum, la 200 de ani de existență a școlii cu învățământ în limba română, aș vrea să avem ani mulți în continuare de învățământ la Rusca Montană. Au fost vremuri grele la începuturile învățământului la Rusca Montană și amintesc aici perioada dualismului austro-ungar.

În 1910, Rusca Montană avea populația cea mai bine pregătită. 56% din locuitori știau să scrie și să vorbească în limba română. Am un sentiment de emoție, dar și de recunoștință pentru truda nevăzută a educatorilor, învățătorilor și profesorilor de la școala noastră. Ei au urmărit de fiecare dată, la fiecare generație, la fiecare elev, conștiința lucrului iscusit și bine făcut, și mai ales să devină oameni de omenie. La Rusca așa au fost oamenii crescuți din generație în generație, din familie în familie. Acesta a fost și crezul pedagogului și profesorului Ștefan Velovan.



„În această perioadă de răstriește în învățământul românesc, când tehnologia digitală oferă elevilor atât de multă informație pentru generațiile Z și Alfa – generația prezentă și cea care vine –, apar opțiuni de a învăța fără dascăli umani, fără ca noi să fim prezenți în fața lor. La Rusca Montană nu s-a petrecut acest lucru și cred că nu se va face învățământ decât cu dascăli pasionați și plini de vocație. Și asta pentru că noi am încercat să formăm elevii nu numai pentru a fi buni la învățătură și a avea o bază culturală temeinică, ci, în egală măsură, pentru a fi pregătiți pentru viața reală, pentru prezent și pentru viitor.

Se spune că, prin poveste și joc, copiii trebuie să devină cât mai creativi, să le punem în valoare inteligența nativă, să îi ajutăm să facă față schimbărilor și mai ales să fie echilibrați emoțional. Ori lucrurile acestea s-au făcut de pe vremea lui Ștefan Velovan, de la primul învățător și până astăzi, de aceea e nevoie să fim noi în fața copiilor. Și mai este nevoie de încă ceva: să avem demnitatea să spunem că suntem șlefuitori de oameni pentru ziua de mâine. La Rusca Montană a existat și va exista, zic eu, una dintre cele mai bune școli de gimnaziu din Banat și poate chiar din țară. Așa știm noi că s-a învățat din generație în generație la Rusca Montană. De aceea, vă mulțumim, dragi oaspeți ai localității Rusca Montană, pentru tot ce ați spus, ce ați scris, ce veți spune și ce veți scrie despre școala gimnazială „Ștefan Velovan” din Rusca Montană. Totul este un dar pentru cei care s-au născut și au trăit în Rusca Montană. Domnul primar a făcut un lucru deosebit: a fost creat bustul lui Ștefan Velovan. Tot un dar a fost și *Monografia Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan” Rusca Montană și pagini de istorie locală* a domnului profesor Viorel Florea. Zic eu, este o carte unică și de referință pentru comunitatea noastră, pentru școala noastră, la care eu am avut șansa și privilegiul de a fi îndrumător. Câtă trudă a fost ca să avem această carte!

Cartea este un dar și se vor mai scrie cărți despre ceea ce înseamnă Rusca Montană. Ne dorim să facem multe la Rusca Montană. Și cred eu că vom reuși, împreună cu consilierii și cu toată comunitatea, să facem și muzeul Ștefan Velovan.

La mulți ani tuturor dascălilor, absolvenților, la mulți ani și școlii și urarea mea, pe care o spun la această aniversare: Prospețime în gând, limpezime în vorbe și împlinire în fapte, cu sănătate și bucurie!”

Părintele Sorin Toma, parohul de la Rusca Montană, a vorbit despre o familie de preoți remarcabilă – familia Velovan.

„Într-o familie de preoți este multă jertfă”, iar aceasta s-a văzut cu adevărat în viața unor oameni ca părintele Nicolae Velovan și fiul său, Ioan Velovan, care și-au dedicat întreaga viață comunității. „Biserica din centrul comunei a fost finalizată în anul 1858, însă prima capelă, în care se slujea încă din anul 1760, era pe valea Loznei – dar nu pe Lozna pe care o cunoașteți dumneavoastră astăzi, ci pe valea Loznei de la izvor și de la cuptorul de turnătorie. Mărturia acestei capele se păstrează într-un obiect liturgic care conține moaște, folosit și astăzi la Sfânta Liturghie; este vorba despre Sfântul Antimis, semnat de episcopul Vârșetului”.

Preotul Nicolae Velovan și fiul său, Ioan, au reușit în acea vreme să ridice nu doar ziduri, ci și să clădească „biserica vie”, într-o comunitate caracterizată de o armonioasă colaborare între biserica catolică și cea ortodoxă. Totodată, legătura dintre învățător și cei doi preoți – catolic și ortodox – reflecta aceeași deschidere și colaborare, contribuind la coeziunea comunității.



Domnul inginer Petru Opruț a reliefat importanța școlii în societate, și în special a școlii din Rusca Montană: *“Fără școală să nu aștepte nimeni nici părinți buni, nici fii buni, și prin urmare nici stat bine organizat și bine cârmuit și păstorit, spunea Ion Heliade Rădulescu. Toți acești ani de învățământ neîntrerupți pe plaiurile Ruscăi se datorează și dascălilor de aici.”*



De asemenea, a prezentat succint personalitatea și activitatea remarcabilului prof. mat. Viorel Florea. *“Unul dintre profesorii care și-au pus amprenta asupra multor generații de elevi a fost Viorel Florea. Un *campion al gândului*, cum am dat și titlul în revista pe care o conduc, *Glasul Voislovei*, expunere scrisă în memoria remarcabilului dascăl. Vestea de acum cinci ani m-a întristat, deoarece l-am cunoscut pe domnul Viorel Florea, care mi-a fost de ajutor cu informații și fotografii la câteva din monografiile mele, dar a fost și un excelent colaborator al periodicului *Glasul Voislovei*, publicând articole de excepție, printre care și unele despre marele pedagog Ștefan Velovan. Fiind născut la Rusca Montană, după matematică a avut acea pasiune de a descoperi istoria localității, de a face cât mai multe fotografii, de a fi implicat în viața comunității de aici. A ținut foarte mult la datinile și obiceiurile ce s-au împământat aici, la Rusca Montană. Ne punem întrebarea: ce tip de persoană ar fi capabilă să scrie o carte? Răspunsul este: una pasionată, consecventă și disciplinată. Acest om a fost domnul Viorel Florea. Acum, la trecerea celor cinci ani de când nu mai este printre noi, îi păstrăm vie imaginea. A fost înconjurat de admirație, iubire și mai ales de strălucirea pe care o transmitea în familie și societate. Dumnezeu i-a dăruit calități, har, punându-l pe un loc anume în societate. A fost admirat pentru simplitatea, echilibrul și adevărul vorbelor sale. Sunt ferm convins că toți venim pe lume cu un rost de îndeplinit, cu un sens precis în funcționalitatea acestui univers. Sunem dotați cu o anumită zestre nativă și ne naștem în locul și în condițiile adecvate drumului pe care îl avem de străbătut în efemera noastră existență. Viorel Florea a făcut parte, ca de altfel noi toți, din neam de oameni unici și fără pereche: dacia și geții - strămoșii noștri, ai românilor de astăzi. Credința strămoșilor noștri ne dă autenticitatea, originalitatea și unicitatea în istoria vremurilor și în istoria lumii străvechi în care am trăit.*

Profesorul nostru drag a fost un bun român, un om drept, iar prima calitate de care are nevoie un lider este curajul de a privi adevărul în față. (...) Amintirea pedagogului Ștefan Velovan, a profesorului Viorel Florea și a altor dascăli de aici, din Rusca Montană, va străluci peste veacuri.”

Domnul inginer Petru Opruț, în calitate de președinte al *Asociației culturale Grănicerii Văii Bistrei* din Voislova, propune ca evenimentul *Studii și comunicări pe Valea Bistrei*, început în anul 2013 la Zăvoi, să se desfășoare în fiecare an într-un alt sat, pentru animarea vieții culturale bănățene.

Părintele Frâncu Romulus a subliniat caracterul și personalitatea remarcabilă a lui Ștefan Velovan – cel care a dăruit celorlalți lumina cunoștinței, un bun creștin și patriot, un dascăl care a influențat generații întregi de elevi, însuflând fiecărei generații dorința de cultură și dragostea pentru frumos. Lucrările pe care le-a scris rămân și astăzi repere de valoare.



Domnul profesor Ion Ardelean, în discursul său, a precizat:

„Țin să mulțumesc, în numele cadrelor didactice pensionare, domnului primar și domnului director pentru invitația făcută. Am funcționat la Rusca Montană în calitate de profesor de matematică timp de 38 de ani, și în calitate de director, 36 de ani.”



„Împreună cu colectivul pe care l-am coordonat, am obținut rezultate bune și foarte bune, situând școala noastră pe un loc fruntaș în Valea Bistrei. Despre majoritatea acestor rezultate a amintit domnul director în materialul prezentat. Privind spre cei din sală, sunt mulțumit că, prin educația realizată împreună cu colectivul didactic, am format generații de elevi, dintre care mulți au urmat studii superioare și activează astăzi în diverse domenii. Consider că un rezultat deosebit al nostru a fost înființarea învățământului seral, în cadrul căruia și-au continuat studiile cetățeni din comună, salariați ai întreprinderilor economice locale – Exploatarea Minieră Rusca Montană și Cariera de marmură.

În încheiere, doresc actualului colectiv de cadre didactice să ne urmeze exemplul și să obțină rezultate cât mai bune.”

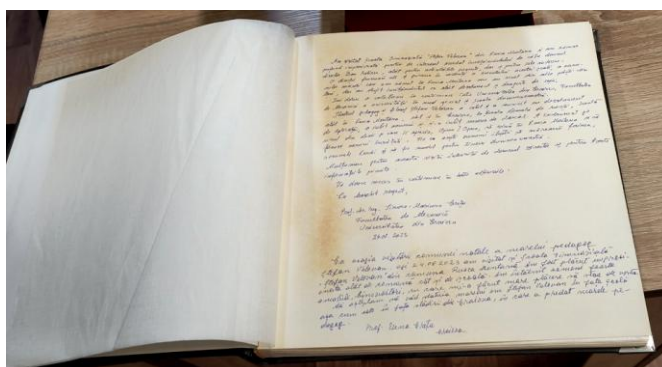
Participanților la manifestare li s-au înmănat diplome și plachete omagiale din partea conducerii școlii.







În *Cartea de Onoare* a Școlii Gimnaziale „Ștefan Velovan”, deschisă în anul 2023, participanții și-au consemnat cu respect și recunoștință impresiile despre manifestarea solemnă de la 4 octombrie 2025, despre școala din Rusca și despre rolul fundamental al educației în viața comunității.



În partea finală a întâlnirii, după finalizarea programului, s-au purtat discuții privind colaborările viitoare, inclusiv referitoare la restaurarea vechii școli a comunei, unde a învățat Ștefan Velovan, și transformarea acesteia în muzeu.

Această manifestare de la Rusca Montană, din 4 octombrie 2025, a fost mai mult decât o simplă aniversare: a fost un prilej de recunoștință pentru dascălii care au modelat generații, pentru valorile pe care le-au transmis și pentru școala care continuă să lumineze drumul fiecărui elev.

Prof.dr.ing. Simona-Mariana Crețu
Secretar științific CRIFST Craiova